

De aanstelling van Eustachius Robijns tot secretaris van de schepenbank van Muizen, 1724

Rombout Nijssen

De heerlijkheid Muizen maakte deel uit van het vorstelijk domein van de bisschoppen van Luik, toen de Bisschoppelijke Tafel, de organisatie die dat domein beheerde, haar samen met de heerlijkheid Buvingen in 1619 verpandde aan Willem van Kerckem¹. Deze Willem van Kerckem was de zoon van Adam van Kerckem, heer van Kozen (sinds 1554) en van Neerharen (sinds 1586), en stadhouder van de Leenzaal van Kuringen. Na het overlijden van zijn vader erfde Willem van Kerckem in 1591 de heerlijkheid Neerharen. Als opvolger van zijn vader in de functie van stadhouder (1591-1634) van de Leenzaal van Kuringen - het centrale leenhof van het graafschap Loon - en als raadsheer in de Gewone Raad in Luik (1601-1607) was hij één van de voornaamste Loonse edelen van zijn tijd. De verpanding van een heerlijkheid hield in dat de oorspronkelijke heer - in dit geval de Rekenkamer namens de bisschop van Luik - in ruil voor een intrestloze lening met een onbepaalde looptijd, het recht afstond om in de heerlijkheid in kwestie de heerlijke rechten uit te oefenen. De Rekenkamer behield het recht om wanneer zij dat wenste weer een einde te maken aan de verpanding, door de pandsom terug te betalen aan de pandheer of zijn erfgenamen. Tot de heerlijke rechten die onderwerp waren van de verpanding behoorden het recht om verdachten van criminele feiten te vervolgen, om de gerechtsofficieren, schepenen en medewerkers van de schepenbank aan te stellen, en het recht op de jacht in de heerlijkheid.

Willem liet de heerlijkheid Muizen na aan zijn jongste zoon Arnold. Arnold van Kerckem was in 1639 als kanunnik opgenomen in het Luikse Sint-Lambertuskapittel. Hij verliet het kapittel echter in 1644 om in het huwelijk te treden met zijn nicht Anna Maria van Kerckem, de dochter van zijn oom Robert en van Anna Maria van den Bosch. Zij erfde van haar vader onder meer de heerlijkheid Kozen en het kasteel van Wijer.

¹ In een eerdere aflevering van dit tijdschrift werd uitvoerig ingegaan op de geschiedenis van de heren van Muizen: 'De pandheren van Kerkom, Muizen, Buvingen en Borlo en Jeuk', 1589-1796, in: *Limburg-Het Oude Land van Loon* 86 (2007), pp. 81-95.

Arnold van Kerckem bleef tot in 1665 in het bezit van de heerlijkheid Muizen. In dat jaar nam de bisschop weer bezit van de heerlijkheid door hem, zoals in de oorspronkelijke verpandingsovereenkomst voorzien was, het pandkapitaal terug te betalen. Conrardus a Flemalia kreeg van de bisschoppelijke Rekenkamer de opdracht als afgevaardigde van de bisschop officieel bezit te nemen van de heerlijkheid. Hij deed dat door op 19 oktober het besluit van de bisschop in het schepenbankregister van Muizen te laten registreren en door zich op 20 oktober in de parochiekerk door de schepenen het klokkentouw ter hand te laten stellen en eigenhandig de kerkklokken te luiden².

Op 1 juli 1667 werd de heerlijkheid aan de abdij van Sint-Truiden verpand³. Op 14 juli machtigde abt vander Smissen Servaas Foullon, regent van het seminarie in Sint-Truiden, en Jan Bernard van Gutschoven, stadhouder van de Leenzaal van de abt, om in zijn naam officieel bezit te nemen van de heerlijkheid⁴. Vervolgens mochten de abten van Sint-Truiden zich tot in 1762 heer van Muizen noemen. Op 9 juni 1762 kreeg de abdij het pandgeld voor Muizen, Buvingen en Borlo terug, en werden haar deze pandheerlijkheden door de Bisschoppelijke Tafel ontnomen.

Vanaf het moment dat de abdij de heerlijkheid verworven had, bezat de abt het recht om in Muizen de schout en de drossaard aan te stellen, om schepenen te benoemen wanneer er een plaats vacant kwam, en om de secretaris van de schepenbank aan te stellen. De aanstellingen die de abt van Sint-Truiden verrichtte, zowel in de wereldlijke als in de kerkelijke sfeer, werden geregistreerd in een aanstellingenregister. In één van die registers treffen we de registratie van de aanstelling van Eustachius Robijns tot secretaris van de schepenbank van Muizen op 12 juli 1724 aan, en het verslag van de aflegging van zijn ambtseed in handen van abt Maurus vander Heijden op 9 augustus van hetzelfde jaar. In zijn eed geeft Robijns een overzicht van zijn ambtsverplichtingen, en dat maakt deze registratie bijzonder interessant.

In de aanstellingsbrief voor de nieuwe secretaris vermeldt de abt dat de functie vacant geworden was door het overlijden van Trudo van Schoor, de vorige secretaris van Muizen. Aan de schout en schepenen van Muizen draagt de abt op Robijns voor de schepenbank een ambtseed te laten afleggen en hem van dan af te *kennen, halden ende achten voor secretaris onser voorsscreven heerlijkheijt ende justitie van Muijsen*. Als vergoeding voor zijn werk zal Robijns genieten van *alle rechten, profijten ende emolumenten 't selve officie toebehoor-*

² Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepenbank van Muizen*, nr. 25, fol. 21r-22r.

³ Rijksarchief Hasselt, *Archief van de abdij van Sint-Truiden*, nr. 916; Rijksarchief Luik, *Archief van de Rekenkamer*, nr. 118, fol. 35r-37v.

⁴ Rijksarchief Hasselt, *Archief van de abdij van Sint-Truiden*, nr. 30, pp. 161-162.

rende. Wellicht was deze omschrijving voor alle betrokkenen duidelijk genoeg. Zij wordt alleszins niet verder toegelicht. De aanstelling van de secretaris gold niet zoals die van de schepenen voor het leven. De abt hield zich het recht voor de benoeming weer te herroepen als hij dat nodig vond.

Naast de eed die hij voor de schepenbank aflegde, moest Robijns ook een eed van trouw afleggen aan de abt. Daarin zwoer hij in de eerste plaats dat hij de heerlijke rechten van de abt in Muizen zou *bewaeren ende helpen bewaeren*, en dat hij er op zou toezien dat de rechten van de abt er in stand gehouden zouden worden. Wat zijn secretarisambt betrof, beloofde hij alle akten die ter registratie aan de schepenbank zouden aangeboden worden, en de akten die voor de schepenen verleden werden, getrouw te registreren en te bewaren. Om zijn registers te bewaren, beschikte hij over de *comme* van de schepenbank: een zware houten archiefkist, die met drie sleutels afgesloten werd. Die sleutels werden respectievelijk door de schout, de secretaris en één van de schepenen van Muizen bewaard. De secretaris bewaarde er de registers en losse bescheiden van de schepenbank en van de gemeente in. De inventaris van de bewaarde stukken zou door de zorgen van de schout en de schepenen opgesteld moeten worden.

Op verzoek van *een ider des noodigh hebbende*, zou hij *getrouwelijck* afschriften afleveren uit zowel het archief van de schepenbank (*gerichts acten, gichten, guedenissen, acten van processen*) als uit het archief van de gemeente (*schattboecken, reeckeningen en diergelijcx*). Schrijfwerk dat hij in dat verband deed voor de abt of de abdij van Sint-Truiden, of de schout van Muizen, zou hij gratis doen. Processtukken betreffende zaken die nog niet waren afgehandeld, moest hij ten allen tijde bij de hand houden, om ze aan de schepenen te kunnen voorleggen wanneer zij recht zouden moeten doen.

Tot slot beloofde hij zelf geen partijen in proces voor de schepenbank van Muizen als procureur (advocaat) bij te staan, en het geheim van de schepenbank te bewaren door partijen of hun vertegenwoordigers geen vertrouwelijke informatie door te spelen, maar in tegendeel te *doen dat eenen vroomen ende getrouwen secretaris aen sijnen heere, ende scholtus ende justitie, gemeijntenaeren ende andere van officie wegen schuldigh is te doen*.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Archief van de abdij van Sint-Truiden*, nr. 145, pp. 285-287.

Muijsen 12 julij 1724

Commissie van secretarisampt van Muijsen bij aflijvigheijt van Trudo van Schoor vergunt aen Eustachius Robijns

Maurus vander Heijden door die gratie Godts ende des H. Apostolijcken Stoel van Roomen prelaet des moensters ende heere der stadt St. Truijden, Alem, Senij, Alborgh, Webbecum, Assendt, Helchteren, Halmael, Borlo, Buvingen, Muijsen, Donck, Curpt etc.

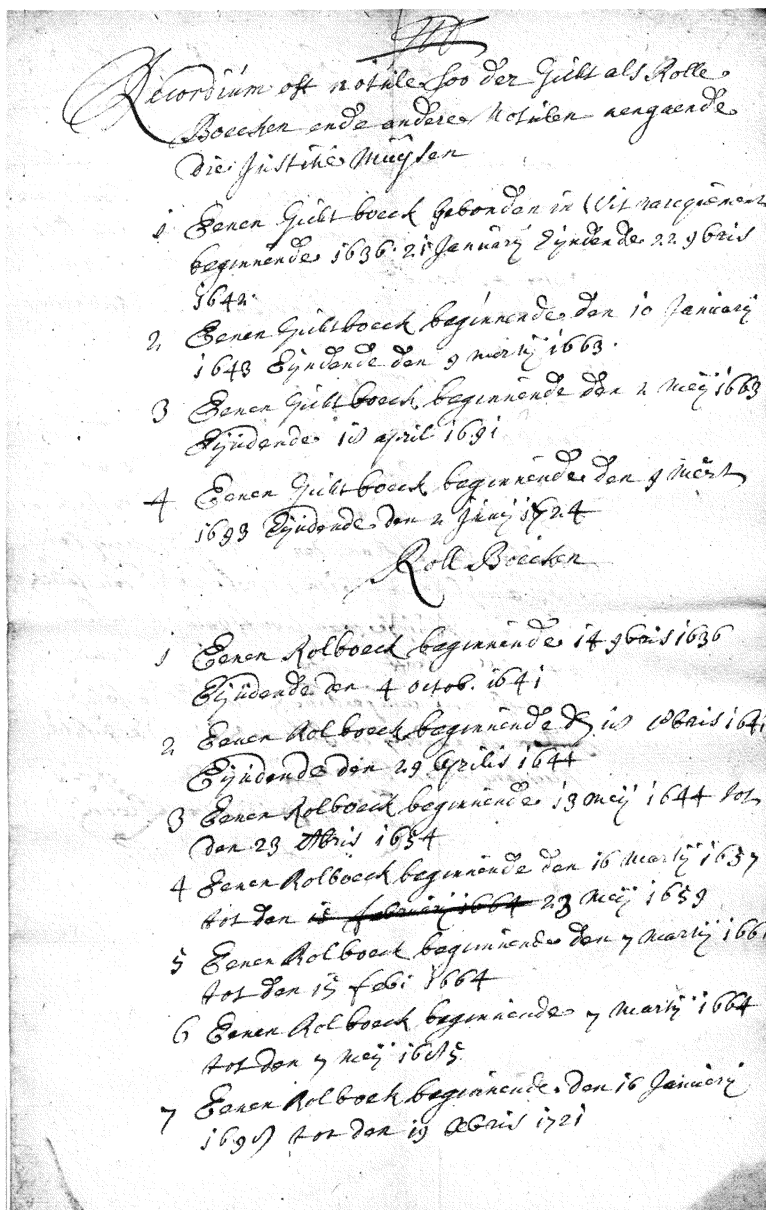
Allen die ghene die dese onse opene brieven van commissie sullen sien, lesen oft hooren lesen saluyt. Alsoo bij afflijvigheijt van Trudo van Schoor aen ons is verlegen het secretarisampt onser heerlijkheijt ende justitie van Muijsen, hebben het selve vergunt, verleent ende gegeven, soo wij vergunnen, verleenen ende geven mits desen aen Eustachius Robijns, gevende aen den selven last, macht ende volle commissie om 't selve officie wel ende getrouwelijck te bedienen, besitten ende exerceeren. Gebieden daeromme aen onsen scholtus ende schepenen onser heerlijkheijt ende justitie voorscreven dat sij den behoorlijcken eedt vanden voorscreven Eustachius Robijns ontfangen hebbende, den selven sullen kennen, halden ende achten voor secretaris onser voorscreven heerlijkheijt ende justitie van Muijsen, hem laetende genieten ende gebruijcken alle rechten, profijten ende emolumenten 't selve officie toebehoorende, want sulcx onsen ernstigen wille is. Durende dese onse commissie tot onse wederoepinghe. Gegeven in onse stadt ende moenster van Sint Truijden onder onse handtteecken ende zegel desen 12 julij 1724.

Was onderteekent Maurus Abbas, ende ondergedrukt den zegel van sijn hooghw. in roode hostie. Laeger : de mandato J.C. Meester secretarius.

Eedt gepresteert door Eustachius Robijns in qualiteijt van secretaris van Muijsen in handen van sijn hooghweerden den 9 augusti 1724.

Ich sweire dat ick sijn hooghweerden den heere prelaet des moensters ende heere der stadt Sint Truijden, heere van Muijsen, sal hull ende getrouw sijn, sijne heerlijcke jurisdictie, heerlijcke rechten ende heerlijkheden naer vermeugen sal voorstaen, bewaeren ende helpen bewaeren, sonder de selve te laeten krincken oft eenigh achterdeel aendoen.

Dat ick oock getrouwelijck allen acten, notulen, transporten, alienatien ende gichten, ende allen stucken die voor scholtus ende schepenen der voorscreven heerlijkheijt ende justitie sullen komen ende gepasseert worden, schrijven, registreeren ende bewaeren sal. Dat ick oock die comme der selvige justitie met slooten ende sleutels sal bewaeren ende doen bewaeren, ende daerin leggen, onder behoorlijcken inventaris door scholtus en schepenen

Fragment van een inventaris van het archief van de schepenbank van Muizen, opgesteld in 1724 (Rijksarchief Hasselt, Archief van de schepenbank van Muizen, nr. 8).

te maecken, die prothocollen, registren, bescheijden, notulen ende pampieren raeckende die justitie ende oock die gemeijntenaeren van Muijsen, waertoe ten allen tijde eenen sleutel aen den scholtus, eenen sleutel aen secretaris, ende eenen sleutel aen eenen schepen van Muijsen van die voorsscreven comme sal worden in handen gestelt, ende door hunne bewaert. Dat ick oock getrauwelijck voor een ider des noodigh hebbende, extracten ende copijen sal maecken uijt die gerichts acten, gichten, guedenissen, acten van processen, schattboecken, reeckeningen en diergelijcx, wel verstaende nochtans dat ick in alles sijn hooghweerden, sijn convent ende sijnen scholtus van Muijsen als secretaris der selve plaetse in alle saecken de welcke sijn hooghweerden, sijn convent oft den scholtus ten opsien sijnder officie raecken, gratis sal dienen ende schrijven, mijne rechten, in cas van triompheringe, altijdts gereserveert. Sal oock alle stucken ende acten van processen ventilerende voor justitie van Muijsen naer vermeugen getrauwelijck bewaeren ende ten allen tijde bereedt met die handt houden, op dat 't elcke reijse, door schepenen, als die saecken daertoe sijn gedisponeert, mach recht gedaen worden.

En sal ghene partijen dienen als procureur, noch en sal ghene partijen oft hunne facteurs informeeren, maer sal doen dat eenen vroomen ende getrauwen secretaris aen sijnen heere, ende scholtus ende justitie, gemeijntenaeren ende andere van officie wegen schuldigh is te doen.

Soo helpe mij Godt ende alle sijne heijligen.

Desen 9 augusti 1724.

[getekend :] *Eustachius Robijns*
 J.C. Meester testis
 Joannes Jacob Odendael testis

Adres van auteur:

Rijksarchief
Bampslaan 4
3500 Hasselt